

1.01
Prejeto 15. 5. 2009

UDK 329.11:323(44)"1940"

Bojan Godeša *

Maršal Petain, "razkroj Zahoda" in nacistični novi red v očeh slovenskega katoliškega tabora v času pred napadom sil osi na Jugoslavijo

---

IZVLEČEK

Vichyska francoska država na čelu z maršalom Petainom je predstavljala v mnogih pogledih model, ki ga ne velja le poznati, temveč ga tudi posnemati in se po njem zgledovati. Petain je bil predstavljen kot zgleden primer, kako lahko v nastajajočem novem redu s prilagoditvijo najdejo svoje mesto tudi konservativni katoliški krogi in se hkrati izognejo vojni, če le dovolj lojalno in iskreno sodelujejo z nacistično Nemčijo, kot naj bi to v znameniti izjavi iz Montoira obljubil Petain. Vse naštete Petainove "vrline" so dejansko zrcalile želje SLS v tistem času, ko se je odločalo o usodi Jugoslavije. Te pa so bile na mednarodnopolitičnem področju lojalno sodelovanje s silami osi in pristop k trojni zvezi, na notranjepolitičnem pa prilagoditev nacističnemu novemu redu z vzpostavitvijo konservativnega avtoritarnega režima na stanovski podlagi, ki bi ohranjal vpliv Cerkve in katoliške vere tudi v novih razmerah.

Ključne besede: nacistični novi red, katoliški tabor, liberalna demokracija, avtoritarni režimi, Vichy, kolaboracija

ABSTRACT

MARSHAL PÉTAÏN, "DISSOLUTION OF THE WEST" AND THE NAZI NEW ORDER IN THE EYES OF THE SLOVENE CATHOLIC CAMP IN THE PERIOD BEFORE THE ATTACK OF THE AXIS POWERS ON YUGOSLAVIA

The Vichy French State, led by Marshal Henri Philippe Pétain, in many aspects represented a model which was not only good to know but also to imitate and follow as exemplary. Pétain was presented as a shining example of how the conservative Catholic circles could, by adapting themselves, find their place in the emerging New Order and simultaneously avoid the war in so far as they were loyal and honest enough in their cooperation with the Nazi Germany, as Pétain supposedly promised in his famous Montoire Statement. All of the indicated Pétain's "virtues" actually reflected the wishes of SLS in the period when the destiny of Yugoslavia was being decided on. In the international political field those wishes involved loyal cooperation with the Axis Powers and joining the Tripartite Pact, while in the internal political field they comprised of adjusting to the Nazi New Order by establishing a conservative authoritarian regime on the corporatist basis which would preserve the influence of the Church and the Catholic religion even in the new circumstances.

---

* Dr., višji znanstveni sodelavec, Inštitut za novejšo zgodovino, Kongresni trg 1, SI-1000 Ljubljana; e-naslov: bojan.godesa@inz.si

Key words: Nazi New Order, Catholic camp, liberal democracy, authoritarian regimes, Vichy, collaboration

I.

"Zgodovina bo priznala maršalu Petainu, zvestemu katoliku in rodoljubu, eno od najčastnejših mest v Pantheonu velikih državnikov in velika škoda za vso Evropo in njeno bodočnost bi bila, če bi Petain ne bil več na krmilu Francije."¹ Takšno oceno o politiku, ki je negativno podobo zadržal do danes² ter mu je življenje po vojni rešila le visoka starost, je 7. februarja 1941 zapisal tedanji osrednji katoliški časnik "Slovenec", ki je veljal za poluradno glasilo SLS.³ K temu velja dodati, da je namenil najpomembnejši katoliški list članku, ki je nosil zgovoren naslov "Maršal Petain", uvodno mesto. Zelo redke osebnosti so bile tedaj deležne časti, da jim je bil posvečen celoten uvodnik v "Slovencu", in še to se je dogajalo le ob izjemnih priložnostih (tako na primer ob smrti Korošca in ob nastopu Kulovca na čelo SLS).

Postavlja se vprašanje, od kod takšna naklonjenost in pozornost slovenskega katoliškega tabora do voditelja vichyjske Francije Petaina, začetnika medvojne kolaboracije z nacistično Nemčijo, ki jo je napovedal ob srečanju s Hitlerjem jeseni 1940. Petain namreč velja za pravi simbol medvojnega prostovoljnega sodelovanja s silami osi.

"Slovenčeva" ocena Petaina seveda ni bila podana naključno, temveč je v sebi nosila izjemno simbolno sporočilo vodstva katoliškega tabora, kje iskati vzor v časih, ko je bilo v tedanji evropski in jugoslovanski družbi odprtih veliko vprašanj. Ravno tedaj je bilo v političnih krogih aktualno razpravljanje o prihodnji usodi Jugoslavije, ko se je odprlo vprašanje njenega pristopa k trojnemu paktu in z njim povezanih problemov.

Tako je v tistih februarskih dneh "Slovenec", ki je imel pred očmi predvsem tedanji položaj Jugoslavije, poudarjal: "Maršal Petain stoji gotovo tudi danes na stališču, da se mednarodno stališče Francije, kakor ga je določilo premirje z Nemčijo in Italijo, ne sme spremeniti. Zdi se mu nemogoče, da bi se nadaljevalo delo francoskega moralnega preporoda, hkrati pa dopustilo, da bi bila Francija zopet kakor koli potegnjena v vojni vihar. On ne more vzeti nase odgovornosti za posledice, ki bi zaradi tega mogle nastati. /.../ To so razlogi, ki morajo vplivati tudi na Nemčijo, saj je Petainova politika v prid tudi zmagovalcu, ki mora popolnoma zaupati voditelju, čigar avtoriteta in ugled pred francoskim narodom in pred vsem svetom jamči za lojalno zadržanje Francije, ki koristi Nemčiji sami in pomaga ustvarjati Francijo, ki si bo prizadevala za pravičen in trajen mir v bodoči Evropi. Maršal Petain pa jamči tudi za sodelovanje z Nemčijo /.../ Saj je maršal Petain

¹ Slovenec, 7. 2. 1941, Maršal Petain.

² Pierre Laborie: *L'opinion française sous Vichy*. Pariz 1990.

³ Tako je časnik "Slovenec" za voditelja Kulovca ravno v tistih dneh trdil, da naj liberalci, s katerimi je list polemiziral, "verjamejo, da je stališče "Slovenca" in dr. Kulovca eno in isto" ter da uredništvo dobro pozna Kulovčeve poglede; Slovenec, 15. 2. 1941, Jutrovi poskusi.

resno in odkrito za sodelovanje, kot vojak pa, ki je podpisal in dal besedo, katere ne bo prelomil, bo ostal pri tem, kar je zapisano v premirju, ki postavlja Francijo čisto izven bojnega meteža prav do konca. /.../ maršal Petain ne uživa samo upanja večine francoskega naroda, ampak mora po svojih visokih osebnih odlikah, brezpogojni poštenosti in absolutni lojalnosti biti Nemčiji bolj v korist, kakor kdo drugi, ki bi mogel s svojo nepremišljenostjo zmagovalcu morda bolj škodovati kakor koristiti."⁴

Petaín je iskal kolaboracijo z Nemčijo oziroma bolje rečeno: Nemčiji je skušal vsiliti kolaboracijo Francije v upanju, da bo olajšal pogoje premirja in postopoma spremenil pogoje pri sklepanju mirovne pogodbe, ki bi priznavala primerno vlogo Francije v novem redu, a hkrati bi kolaboracija pomenila tudi priložnost za uresničitev Petaínovih ideoloških pogledov.⁵

V tej luči gre razumeti izpostavljanje Petaína in njegove politične drže kot zgleda in hotenj v vrstah vodstva SLS, po kakšni poti naj krene jugoslovanska politika. Dileme, ki so se zaradi mednarodnega pritiska na Jugoslavijo s strani sil osi vedno bolj očitno pojavljale med odločujočimi dejavniki na jugoslovanski ravni, so se v vodstvu SLS odrazile na zelo specifičen način. Na seji kronskega sveta v začetku marca 1941 izpostavljeno vprašanje pristopa Jugoslavije k trojnemu paktu se za voditelja slovenske katoliške stranke Franca Kulovca dejansko sploh ni zastavljalo, saj je šlo v tem pogledu le za nadaljevanje politične usmeritve, ki jo je začrtal po zlomu Francije že njegov predhodnik na čelu najvplivnejše slovenske stranke med obema vojnoma, karizmatični Anton Korošec. Zunanje-politično usmeritev stranke, ki je stremela po zavezništvu s silami osi, je določil Korošec v prepričanju, da je edina rešitev za Slovenijo v tesni naslonitvi na nacistično Nemčijo in fašistično Italijo.

Maja in junija 1940 (prihod Winstona Churchilla na mesto ministrskega predsednika v Veliki Britaniji, vstop Italije v vojno, kapitulacija Francije) se je dokončno porušilo dotedanje ravnovesje in so se karte v evropski politiki na novo premešale ter so nastala nova razmerja moči. Evropsko celino so z izjemo dela Jugovzhodne Evrope že obvladovale sile osi. Položaj zahodnih demokracij, ki ga je v Evropi odkrito branila le še Velika Britanija, je bil znatno oslabljen, namesto Francije pa se je v Jugovzhodni Evropi pojavil nov igralec, to je Sovjetska zveza, čeprav je bilo tudi v tem delu Evrope zaznati izjemno povečanje vpliva sil osi.

Korošec je bil prepričan, da v obstoječem mednarodnem položaju Jugoslavija ne more zadržati nevtralnega stališča. Če odštejemo povezavo s Sovjetsko zvezo, ki jo je Korošec vedno odločno odklanjal iz ideoloških razlogov, ne da bi pri tem upošteval njeno geopolitično vlogo, je bil voditelj SLS postavljen pred izbiro med Zahodom in parlamentarno liberalno demokracijo na eni strani in silami osi in "novim redom" na drugi strani. Korošec se je brez pomislekov odločil za sile osi in "novi red" v prepričanju, da je njihova prevlada v Evropi dolgoročno zagotovljena. Kakšno je bilo tedaj razpoloženje v katoliškem taboru glede prihodnjega razvoja, lahko razberemo iz vabila Katoliške akcije na vsebanovinski katoliški shod v Kranju, kjer so ponujali premislek potreb novega časa z argumentom: "S silno naglico

⁴ Slovenec, 11. 2. 1941, Francija v tiskah.

⁵ Enzo Collotti: Il collaborazionismo con le potenze dell'Asse nell'Europa occupata : temi e problemi della storiografia. Una certa Europa. Il collaborazionismo con le potenze dell'Asse. Le fonti. Annali della Fondazione Luigi Micheletti. Brescia 1992, str. 14.

beže mimo nas usodni dogodki. Propadajo stare in mogočne tvorbe, podira se stari svet z vsem dosedanjim redom. V neizmernem trpljenju in žrtvah pa se porajajo nove gospodarske, politične in družabne oblike, ki bodo bodočim stoletjem vtisnile svoj pečat ...".⁶ Da je Korošec računal z dolgotrajno nemško prevlado, pričajo tudi njegove besede, izrečene v krogu najzaupnejših sodelavcev, da naj ljudem priporočajo, da bi svoje otroke usmerjali bolj v študij tehničnih strok, ki bodo manj na udaru kot pa humanistične vede.⁷ Sočasno je Korošec videl v nacistični Nemčiji obrambni zid proti komunizmu in Sovjetski zvezi.⁸ Tako so v času vzpostavitve diplomatskih odnosov med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo nemški diplomati posebej poudarjali, da je "Slovenec" skoraj edini časopis v Jugoslaviji, ki še piše sovražno proti Sovjetski zvezi.⁹ Za razliko od slovenskih liberalcev si SLS kot stranka v času prve jugoslovanske države ni spletla tesnejših vezi z Britanci, pa tudi ti si za pristrčne stike s slovenskimi katoliškimi politikimi, za katere so bili prepričani, da so ti tradicionalno pod vplivom Vatikana, niso niti pretirano prizadevali. Tudi nenaklonjenost liberalni demokraciji v katoliških krogih je bila znana.¹⁰ Zato odločitev o enostranski naslonitvi SLS na sile osi, ne da bi puščal odprte druge alternativne možnosti, s tega vidika za Korošca ni predstavljala večje ovire.

Dejansko po padcu Francije, ki je predstavljal ključno prelomnico, Korošec sploh ni bil v dilemi in ni tehtal različnih možnosti, temveč se je brez oklevanja, samoiniciativno odločil povsem podrediti nemški politiki, in to še preden so Nemci sploh uspeli postaviti kakršne koli pogoje. Tako je srbski politik in minister v Cvetkovičevi vladi Mihailo Konstantinović v svojem dnevniku povzel Koroščevo mnenje po kapitulaciji Francije (19. junija 1940) kot mu ga je v telefonskemu pogovoru predstavil hrvaški politik Maček: "Čujte, on je gotov. Premor je od straha od Nemaca. Traži germanofilsku vladu, koja bi nas zaštitila. /.../ Korošec kaže da moramo biti kao "Schulpubli", sa rukama na stolu!"¹¹

V takem vzdušju je "Slovenec", sklicujoč se na nemške vire, julija 1940 zelo odkrito pisal: "Trebja je končati s temi večnimi spori, ki bi mogli stati Evropo njen položaj in ugled v svetu. Srednje in majhne države so videle kako nevarno je zanašati se s to ali ono velesilo demokracije. Kakor je konec liberalne demokracije, tako mora biti konec tudi videza, da so si vse države enake, ampak se mora uveljaviti pravilno načelo, da tudi med državami obstoja oziroma mora obstojati hierarhičen red. Srednje in male države so morale do zdaj sprejemati gospodarske in vojaške obveze, ki niso imele smisla in so bile nevarne. /.../ Vsi bodo morali kloniti pred nujnostjo, da Evropa tvori v resnici enoto in da se bodo morale povsod ustvariti večje državne enote, ne pa drobiri, kakor so nastajali do sedaj in so se izrabljali za eno ali drugo stranko."¹²

⁶ Janko Pleterski: "Totalitarni duh" na Slovenskem tudi v katoliškem taboru. V: Problemi demokracije na Slovenskem. Ljubljana 2007 (dalje Pleterski, "Totalitarni duh"), str. 96.

⁷ Bojan Godeša: Kdor ni z nami, je proti nam. Slovenski izobraženci med okupatorji, Osvobodilno fronto in protirevolucionarnim taborom. Ljubljana, 1995, str. 57.

⁸ Dušan Biber: Nacizem in Nemci v Jugoslaviji 1933-1941. Ljubljana 1966 (dalje Biber, Nacizem in Nemci), str. 153.

⁹ Biber, Nacizem in Nemci, str. 225.

¹⁰ Egon Pelikan: Vsi antikomunisti - vsi demokrati. Mitsko in stereotipno v slovenskem pogledu na zgodovino. V: Zbornik 33. zborovanja ZZDS. Ljubljana 2006, str. 273-283.

¹¹ Mihailo Konstantinović: Politika sporazuma. Dnevniške beleške 1939-1941. Londonske beleške 1944-1945. Novi Sad 1998, str. 140. Tudi Igor Grdina: Zgodovinski časopis, 1999, št. 2, str. 288.

¹² Slovenec, 17. 7. 1940, Kakšna bo nova Evropa.

Iz povedanega lahko razberemo, da je tudi Korošec prostovoljno ponujal Nemcem lojalno in iskreno sodelovanje, in to z zelo podobnimi razlogi, s katerimi je kolaboracijo s silami osi utemeljeval Petain. Temeljni Koroščekov cilj je bil umestiti Slovenijo in Jugoslavijo v nacistično politično orbito, v okviru katere je Nemčija ustvarjala evropski novi red. Ker se je Korošec po mnenju nemških diplomatov bal nemških zahtev po slovenskem ozemlju, je očitno sklepal, da naj bi bili s tesno naslonitvijo na sile osi najboljše zavarovani slovenski dolgoročni interesi, kakor so si jih zamišljali v katoliških krogih. Pravzaprav je Korošec ponujal Nemcem sodelovanje s podobni razlogi že nekaj mesecev pred Petainovim oktobrskim srečanjem s Hitlerjem in je v času Petainove ponudbe jeseni 1940 politiko zблиževanja s silami osi voditelj SLS že intenzivno in brezkompromisno izvajal, kljub nasprotovanju dela vlade in na koncu tudi kneza namestnika Pavla Karadjordjevića.¹³ Korošec in Petain sta se odločila za sodelovanje na lastno pobudo in prostovoljno, pač na podlagi ocene tedanjih razmer. Razlikovala sta se predvsem v tem, da Korošec svojih velikih načrtov ni uspel neposredno razkriti nemškemu voditelju, čeprav si je za to zelo prizadeval. Petain in Korošca (podobno velja tudi za kasnejšega prvega moža SLS Franca Kulovca), je družilo tudi to, da sicer nista bila fašista ter sta pred zlomom Francije celo veljala za germanofoba,¹⁴ a sta si kljub temu uspela pridobiti zaupanje Nemcev. Korošec je v nemških očeh veljal za glavnega kandidata za sestavo nove jugoslovanske vlade, ki bi bila bolj iskreno proosno usmerjena, tako da bi se podelitev mandata za sestavo vlade Korošču izkazala kot koristna za nemške interese.¹⁵ Oba sta veljala za desničarska konservativca, ameriški veleposlanik v Beogradu je Korošca razglasil za najkonservativnejšega člana vlade, celo za reakcionarja.¹⁶

V nekaterih evropskih krogih se je uveljavilo prepričanje, da predstavlja vojaški poraz Francije tudi dokončni zlom liberalnodemokratske družbene ureditve. Mednje sta sodila tudi Petain kot Korošec, ki sta videla v krizi liberalnodemokratskega modela tudi priložnost za uresničitev konservativnih družbenih idej, ki bi bile podrejene in prilagojene nacističnemu novemu redu.

Tako je Alojzij Kuhar, ki je veljal za osrednjega strokovnjaka v katoliškem taboru za zunanjepolitična vprašanja, oktobra 1940 v Reviji Katoliške akcije objavil članek *Razkroj zahoda*. V njem je ugotavljal, da je "razkroj" samo nujno, zaključno poglavje dolgega bolezenskega razvoja, tem bolj nujen zaključek, ker je razvoj bolezni ostal neviden ali vsaj za nevarnega ni bila spoznana". Po Kuharjevem mnenju bi "do razpada prišlo tudi, če bi zahodne države imele vse materialne predpogoje za vojaško zmago nad nasprotnikom, le da bi bil razvoj šel bolj počasi in bi se bil posluževal drugih, morda še bolj bolečih okoliščin. Prave vzroke razkroja duhovne, socialne, politične in gospodarske kulture zahoda je treba iskati na drugem, ne na tehničnem polju, in če gledamo na dogajanje z nadnaravnimi očmi, moramo reči, hvala Bogu, da razpada ni zakrivila samo tehnika. Kajti sicer bi obstojala nevarnost, da bi hoteli razpad popraviti izključno samo s tehničnimi

¹³ Bojan Godeša: Ali je bil Korošec iskren Jugoslovan? Jugoslavija v času. Devetdeset let od nastanka prve jugoslovanske države (mednarodni znanstveni simpozij v Ljubljani, 28. in 29. november 2008), str. 121-130.

¹⁴ Pascal Ory: *Les collaborateurs 1940-1945*. Pariz 1980, str. 36.

¹⁵ Biber, *Nacizem in Nemci*, str. 226.

¹⁶ Dušan Biber: Britanski, nemški in ameriški diplomati o Slovencih in dr. Antonu Korošču. V: *Prispevki za novejšo zgodovino*, 1991, št. 1, str. 142.

sredstvi, medtem ko je sedaj upravičeno upanje, da bo zlom, ki je prišel kot nujna posledica blodenj na moralnem polju, sprožil notranjo, moralno obnovo in se bo bodočnost gradila na novih zdravih moralnih temeljih." V zaključku pa je Kuhar poudaril: "Razkroja zahoda ne gledamo v stoji škodoželjnih opazovalcev, ampak kot učenci, ki se zavedamo, da smo nasledili velike pozitivne kulturne dobrine zahoda, in ki želimo, da se naučimo tudi iz te velike žalostne, da bomo na svojem lastnem prostoru znali pogledati zlu v obraz z drugim orožjem, kakor s tistim, ki se je na zahodu skrhalo."¹⁷

"Bogoljub" pa je februarja 1941 odgovarjal na vprašanje: "Ali se bo povrnil blagor miru, če zmaga tako imenovana demokracija? Taka demokracija, kakršna je vladala doslej, gotovo ne more povzročiti in ne dati trajnega miru, saj imenujejo te vrste demokracijo "lepo zunanost notranjega nereda", pod katerim - kakor je zardil v božičnem nagovoru papež Pij XII. - ječe milijoni, ki žive od dela svojih rok in ki se smilijo materi Cerkvi".¹⁸

V vabilu k naročilu Žebotove knjige "O sovjetskem gospodarstvu" sta bili postavljeni vprašanji: "Kaj bo po tej vojni?" in "Kakšen bo gospodarski ustroj novega sveta?" V besedilu je bilo odgovorjeno: "Kdo ve. Ali bo to svobodni kapitalizem v novi izdaji? Težko, da je o tem kdo prepričan".¹⁹

Vse omenjeno kaže, da je bil dvom o možnosti ponovne oživitve liberalne demokracije v katoliškem taboru na predvečer napada na Jugoslavijo zelo razširjen.

Po mnenju nemških diplomatov je bil Korošec edini pomembnejši jugoslovanski državnik, ki je z resničnim notranjim prepričanjem vodil boj proti Judom, framasonom in komunistom in ki je imel ob tem tudi potrebno avtoriteto in energijo, da preмага odpor.²⁰ Tako je ravno ideološki vidik najbolj prepričal nemške diplomate, da so zaupali v Koroščevo iskrenost proosnega delovanja ter priporočali v Berlin, da naj nemški tisk ne objavi ničesar, kar bi se moglo tolmačiti kot načelna odklonitev morebitnega Koroščevega mandata za sestavo nove jugoslovanske vlade. Po nemškem mnenju naj bi po Koroščevi smrti tudi Kulovec nadaljeval z isto politično usmeritvijo.²¹ Najbolj jasno je razmerja katoliškega tabora do nacizma pojasnil zaradi nemških pritožb čez pisanje "Slovenca" njegov nekoliko razburjeni glavni urednik Ivan Ahčin v pogovoru s srbskim novinarjem Milanom Jovanovićem Stoimirovičem konec januarja 1941: "Mi imamo svoj Weltanschauung, nacionalsocialisti svoj. Vi treba da nas branite tako, da smo mi s njima na istoj liniji u tri stvari: masoni, Jevreji i komunisti - a ja vas pitam ko je kao mi u Jugoslaviji u te tri stvari dosledno uvek sa njima."²² Prav ideološko sozvočje, ki ga je izpostavil Ahčin, je bilo najpomembnejše vezivo, ki je slovenskim katoliškim krogom omogočalo tesno naslonitev na sile osi. Zato so po Koroščevi odločitvi za podreditev nacističnemu novemu redu te elemente še posebej izpostavljali. To kompatibilnost je Eric Hobsbawm poimenoval "naravno" zavezništvo na desnici med obema voj-

¹⁷ Alojzij Kuhar: Razkroj zahoda. V: Revija Katoliške akcije, 1940, št. 5.

¹⁸ Bogoljub, februar 1941, Ključ do rešitve.

¹⁹ Slovenec, 28. 1. 1941.

²⁰ Biber, Nacizem in Nemci, str. 226.

²¹ Biber, Nacizem in Nemci, str. 398; Bojan Godeša: Kulovecovo zavezništvo s HSS - sprememba v politični strategiji SLS po Koroščevi smrti. V: Studia historica Slovenica, 2008, št. 2-3, str. 404-406.

²² Milan Jovanović Stoimirovič: Dnevnik 1936-1941. Novi Sad 2000 (dalje Stoimirovič, Dnevnik), str. 432.

nama, ki je segalo "od tradicionalnih konservativcev via reakcionarjev starega kova pa do skrajnosti fašistične patologije".²³

Kapitulacija Francije namreč ni pomenila le njenega vojaškega poraza, temveč je imela izjemen simbolni pomen, saj je Francija predstavljala utelešenje parlamentarne liberalnodemokratske ureditve, ki je predstavljala zgled po prvi svetovni vojni v sklopu versajske ureditve Evrope. Zato se je ob "razkroju Zahoda", kot so v katoliških krogih poimenovali dogodke, povezane z vojaškim porazom Francije, ponujala priložnost za uveljavitev svojih konservativnih pogledov na ureditev družbe, ki so se zdeli zaradi skupnih točk z nacizmom in fašizmom uresničljivi v okviru novega evropskega reda.

Značilna analiza tedanjega stanja duha v katoliškem taboru po zlomu Francije je bil Ahčinov uvodnik v "Slovenca" s pomenljivim naslovom "Nova doba", ki je bil povsem jasen v predvidevanju, v katero smer bo šel prihodnji razvoj. Pri analizi vzrokov za obstoječe stanje je bila glavna zmeta ta, da so "idejni očetje francoske revolucije izhajali iz počela, da je človek po svoji naravi dober in nepokvarjen" in se "že prej osvobodili vseh vezi in ozirov do boga in krščanske morale", imel pa naj bi svobodo v političnem in gospodarskem življenju. Iz te miselnosti se je porodila tako imenovana formalna demokracija, ki je učila popolno enakost vseh ljudi in pa gospodarski liberalizem, ki ga je Ahčin označil za enega glavnih krivcev za sedanjo družabno in gospodarsko zmedo v svetu. O njegovi usodi Ahčin ni dvomil: "Toda sedaj gre njegova doba h koncu in ni jih in jih niti ne bo veliko, ki bi za njim žalovali. Ko bi še pred nekaj leti zapisali, da se je liberalizem tudi politično preživel, bi vsaj pol Evrope skočilo na noge, da ga brani. A danes so se že tudi njegovi včerajšnji zagovorniki sprijaznili z mislijo na njegov pogreb - tako hiter je njegov propad."²⁴ V nadaljevanju je še zapisal: "Gotovo je, da francoski narod v svoji globoki nesreči dolgo ne bo hotel slišati o kakšni podobni demokraciji, brez ozira na to, da bo vlada po sili razmer prisiljena seči po ukrepih, ki bodo brez veliko parlamentarnega debatiranja, narodu naložili trd režim in bridka bremena, da se država čim prej dvigne in francoski narod spet uveljavi na pravo mesto v evropski narodni družini. Francoska vlada razmišlja o obliki vladavine, ki bo imela več neposredne oblasti in bo hitro morala poslovati, ki bo torej v nekem smislu avtoritarna." V nadaljevanju je Ahčin poudaril, da so države, ki so že leta pobijale formalno demokracijo, vojaško izjemno uspešne, tako "da se sedaj že tudi druge države razmišljale o tem, kako bi bolj disciplinirale politično in gospodarsko življenje in se tako tudi po svojem političnem in gospodarskem sestavu priličile avtoritarnim režimom". Iz teh razmišljanj je glavni urednik "Slovenca" povzel tale sklep: "Pripravljajo se večje politične skupine, v katere bo avtoritarno voditeljsko načelo izvedeno tudi v državnem in narodnostnem pogledu. Manjše države in narodi bodo politično in gospodarsko vključeni v gotove politične in gospodarske sisteme, v katerih jim odkazana gotova vloga. Samo po sebi je umevno, da se bo tej zunanji strukturi moral prilagoditi v posamičnih državah tudi njihov notranji red." Na koncu je sledila še uvodničarjeva napoved: "Prihaja nov čas, ki bo pomedel ne le s tem, kar je bilo dobrega. Prihaja druga skrajnost, ki spet ne bo v vsem slaba, ampak prinaša tudi marsikaj dobrega. Vse bo odvisno od ljudi, ki bodo krmarili v nov čas."

²³ Eric Hobsbawm: Čas skrajnosti. Svetovna zgodovina 1914-1991. Ljubljana 2000, str. 117.

²⁴ Slovenec, 1. 7. 1940, V novo dobo (Drin).

V člankih katoliškega časopisja je bila že napovedana nova usmeritev slovenskega katoliškega tabora; tako je "Domoljub", ki je bil namenjen predvsem manj zahtevnim bralcem na podeželju, 10. julija 1940 izšel z uvodnim člankom "Za novi red". V njem je bilo še bolj neposredno kot v "Slovincu" poudarjeno: "Besedo "vlada ljudstva" - demokracija - so spravili ob dobro ime. Zato se povsod pojavlja klic po močnejših vladah. Močne roke, ki so dvignile Nemčijo in Italijo, so danes mnogim vedno bolj všeč. Tudi pri nas se slišijo glasovi, da je treba oblasti več moči, da je treba kot pravimo s tujo besedo, avtoritarne vlade. Tudi mi smo mnenje, da je v današnji družbi mnogo nereda, ki bi ga bilo potrebno odpraviti. /.../ Klic po močnih vladah je upravičen. /.../ Zato bo moralo priti do novega reda, kjer bo res vladal red in ne samo medsebojni boj."

Čeprav so puščali mnoge stvari v zvezi z novo ureditvijo - z nemške strani seveda namenonoma - odprte, pa je bilo jasno, kot je "Slovenec" povzel Goebbelsa, da "novi red, katerega želijo uvesti osiščne države nima nič skupnega s starimi demokratskimi idejami o hegemoniji in zavojevanju".²⁵

Po padcu Francije se je v paničnem strahu, neznačilnem za izkušenega politika, Korošec iz zagrizenega nasprotnika nemštva prelevil v največjega jugoslovanskega zagovornika brezpogojnega sodelovanja z njimi. Čeprav so sprva tudi v nemških krogih dvomili o iskrenosti njegovega delovanja, pa je Korošec mislil s podreditvijo Nemčiji nedvomno zelo resno, kar so kmalu spoznali tudi Nemci. Pri tej podreditvi silam osi je bila, kot je napovedoval Ahčinov članek "Nova doba", mišljena tudi preureditev celotnega ustroja družbe. Korošec pri tem ni imel nikakršnih pomislov. Kako temeljito se je bil voditelj SLS pripravil podrediti Nemcem in novemu redu, nam priča zapis v dnevniku Milana Jovanovića Stoimirovića, ko se je Korošec pritoževal nad Nemci: ""Ja bih voleo", reče, "da znam šta Nemci hoče pa da im se to učini; neka kažu kakvu hoče kutiju, pa če im se ta kutija napraviti; ali me ne znamo šta oni hoče. /.../ Uslova za korporativizam kod nas nema, nemamo aparat, personal. Inače ja nemam ništa protiv da se sa vaspitanjem omladine postupa kao u Nemčkoj. Uopšte da se radi sve što treba, samo da se ne dira u crkvu".²⁶

V teh Koroščevih besedah so bile dejansko podane temeljne smernice nadaljnega delovanja SLS, ki so kazale, da se je katoliški tabor pripravljen povsem podrediti in prilagoditi novemu redu in silam osi.

Prvi Koroščevi koraki so bili zaostritev odnosa do prostožidarstva²⁷ in Judov, kar je po besedah Ervina Dolenca sodilo "v kontekst ugajanja ter manifestativnega prilagajanja nacistični rasistični politiki".²⁸ "Slovenec" je jeseni 1940 napovedoval: "Zaenkrat so Židje v Sloveniji še skriti - razen v Slovenski krajini -, njihov kapital in vpliv je neviden, toda mreža se že razprostira tudi nad Slovenijo in treba bo velikega poguma, da jo kdo preseče."²⁹ Takšnega poguma Korošču ni manjkalo, da je kot prosvetni minister, kljub nasprotovanju dela vlade sprejel protijudovske

²⁵ Slovenec, 11. 3. 1941, Izjava dr. Goebbelsa o vojni in novem redu.

²⁶ Stoimirović, Dnevnik, str. 376.

²⁷ Peter Vodopivec: Prostožidarska loža Valentin Vodnik v Ljubljani (1940). V: Kronika, 1992, št. 1, str. 44-50.

²⁸ Ervin Dolenc: Zmaga ali poraz? : marginalije h Koroščevi antisemitski uredbi leta 1940. V: Stiplovškov zbornik, Ljubljana 2005 (dalje Dolenc, Zmaga ali poraz?), str. 200.

²⁹ Slovenec, 29. 9. 1940, Židje v Ljubljani in v Sloveniji.

ukrepe.³⁰ Pri utemeljevanju potrebe po sprejetju antisemitskih uredb se je "Slovenec" skliceval tudi na francoske razmere, kje je bil sprejet poseben judovski statut.³¹ Korošec je začel izdajati prve rasistične in protijudovske uredbe v Jugoslaviji, uvedel je numerus clausus za vpis Judov v šole, pripravil uredbo o izključitvi Judov iz tiska, gledališča, filma in radia, kar naj bi glede na mnenje nekaterih, ki so bili bolj seznanjeni s Koroščevimi ukrepi, šele začetek protijudovskega delovanja, in če bi bila le možnost naj bi po prepričanju le-teh tudi nastopil proti judovstvu z brezobzirnimi metodami.³² V katoliškem časopisu je sledila obširna kampanja, ki je podpirala omenjene Koroščeve ukrepe. Pisce v "Slovincu" je motilo tudi judovsko poreklo Alberta Einsteina, čigar teorije so imeli za sporne.³³ Po Koroščevi smrti so imeli njegove protijudovske ukrepe v dobrem spominu zlasti Ljotičevi privrženci in nekateri izmed njih so bili še med vojno prepričani, da je bil Korošec žrtev judovske zarote. Prav na podlagi spora v vladi glede judovskega vprašanja je osi naklonjeno časopisje komentiralo, da "ta situacija kaže na dvojnost skupnosti starih in novih ljudi, ki želijo, da gre Jugoslavija vzporedno z novo Evropo in tistih, ki gojijo nore ideje in se držijo stare mentalitete".³⁴ Korošec je seveda sodil na čelo tistih "novih ljudi, ki želijo, da gre Jugoslavija vzporedno z novo Evropo". Korošec se je namreč dobro zavedal, da prav antisemitizem predstavlja vstopnico za rasistični "novi red", zato so bile antisemitske uredbe ključnega pomena pri uresničevanju njegove politike in zato tudi eden prvih njegovih odmevnejših ukrepov, odkar je poleti 1940 zasedel položaj ministra za prosveto v Cvetkovičevi vladi. Zato se je Korošec pri njihovem sprejetju zavestno izpostavil kot njihov pobudnik in je pri uresnitvi odredb odločno vztrajal, tudi za ceno izstopa iz vlade. S poudarjenim antisemitizmom je kazalo, kot da Korošec išče nekakšno bližnjico za hitrejšo prilagoditev novemu redu, s katero bi lahko prekril odprta vprašanja, ki so se pojavljala v zvezi s približevanjem Nemčiji in nacizmu. V tem kontekstu gre razumeti omenjeno Ahčinovo hvaljenje v beograjskih novinarskih krogih, da prav "Slovenec" v Jugoslaviji najdosledneje piše proti Judom, masonom in komunistom.³⁵

II.

Padec Francije je pomenil za avtoritarno desnico, ki je obvladovala večino katoliškega tabora, potrditev njihovih tez o nujnosti družbenih sprememb. Tako je "Domoljub" pisal, da "izbruh sedanje vojne ni nikakor zamajal misli na osnovno preureditev države, ampak jo je nasprotno še bolj postavil v ospredje".³⁶ Zato so ti krogi v SLS poraz Francije na neki način dojemali tudi kot ideološko zmago in potrditev lastnih pogledov. Tako opogumljena je avtoritarna katoliška desnica le

³⁰ Dolenc, Zmaga ali poraz?, str. 203.

³¹ Slovenec, 23. 10. 1940, Judovski statut v Franciji.

³² Danilo Gregorič: Samomor Jugoslavije. Ljubljana 1945, str. 37.

³³ Slovenec, 7. 12. 1940, Česa je zmožen židovski znanstvenik.

³⁴ Narcisa Lengel-Krizman: Numerus clausus - jesen 1940. V: Časopis za suvremenu povijest, 2006, str. 1010.

³⁵ Stoimirović, Dnevnik, str. 432; Milan Koljanin: Jevreji i antisemitizam u kraljevini Jugoslaviji 1918-1941. Beograd 2008, str. 446-447.

³⁶ Domoljub, 11. 12. 1940, Korporativna država.

še okrepila svojo dejavnost in še bolj izpostavila nekatere elemente,³⁷ kar ji je dalo priložnost za obračun s sicer šibkimi demokratično usmerjenimi strujami v katoliškem taboru. Vse to je pomenilo pomembno okrepitev avtoritarne desnice v katoliškem taboru.³⁸

Petainova politika se je zavzemala za obnovo in vrnitev k tradicionalnim vrednotam (vera, tradicija, družina), kar je pomenilo popoln prelom s tretjo republiko (demokratična parlamentarna tradicija, zunanjepolitične tendence). Vse to je dajalo v očeh katoliškega tabora še večjo težo Petainu in vichyski Franciji.

Tako je "Slovenec" pisal: "Res se poraja nov svet, in to, kar se je mnogokrat zdelo smešno in nepotrebno ter nerazumljivo se naglo uresničuje. Hude izkušnje, ki so jih morali pretrpeti narodi v ognju sedanje vojne, so zbudile tudi tiste, ki so spali in živeli tjavendan več ali manj udobno življenje civilizacije, ki jo je ustvaril liberalni vek. Tudi najbolj konservativni narodi so se zdramili ob klicu bodočnosti, ki zahteva druge miselnosti, drugih ljudi in drugih pokolenj ter vzgoje, kakor je bila dosedanja. Med najbolj izkušenimi državami, ki so se, ne da bi količkaj slutile, znašle pred breznomo, se nahaja predvsem Francija, ki pa je k sreči našla moža, kateri jo more privedi v novi čas z obnovljenimi silami in pogumom, da se domovina npravstveno dvigne in zopet zavzame na naši celini mesto, ki ga je imela, ko je bila na višku svoje krščanske kulture. /.../ da se Francija vzpostavi na krščanskih podlagah, če hočeš, da se izvrši narodna revolucija."³⁹

Glavne zasluge maršala Petaina je "Slovenec" povzel z besedami: "Otepel se je parlamenta, ki so ga vodili sami koristolovci, znal takoj vlti poguma zapeljani, razočarani in obupani množici in začel neizprosno boj proti komunizmu ter izročil najvažnejša mesta zvestim generalom stare šole, ki jih ni okužila korupcija in demagogija. Zdaj čisti uradništvo in je iztrgal šolo iz rok ateizma, kar mu tudi glasilo monakovskega nemškega socializma šteje v zaslugo, saj je bilo pogubilo Francijo in jo odtujilo njeni narodni tradiciji brezbožno prosvetljenstvo. Posrečilo se mu je odvrniti revolucijo, ki je sicer vedno sledila takim polomom na vojnem polju. V največjem pomanjkanju se mu je posrečilo, da so vse roke prijele za delo, dočim bi se bil v takih razmerah vsak drug narod predal anarhiji. Zlomil je premoč "Francoske banke", ki je vodila gospodarsko politiko francoske republike čisto z vidikov osebne koristi francoskih denarnih mogotcev. Razgnal je framasonerijo, ki je vodila vso notranjo politiko Francije in odstavljala in postavljala režime. Ogromno delo pomeni tudi razpust zveze francoskih delodajalcev, takozvanega "Comite des Forges", ki se ni vmešaval samo v notranjo, ampak tudi v zunanjo politiko Francije. Razpustil pa je tudi delavske sindikate, ki jim je bila bolj mar strankarska in klikarska politika, kakor dviga socialnopolitične zakonodaje, ter jih nadomešča z združenji, ki naj pripravijo pot krščanskemu družabnemu redu brez razredne borbe, ki izpodkopuje enotnost naroda. Najbolj pa si maršal prizadeva za organizacijo kmetijstva, v katerem je rešitev Francije in njenega moralnega zdravja.

³⁷ Bojan Godeša: Katoliški tabor in iskanje družbenega modela na predvečer okupacije. V: Problemi demokracije na Slovenskem v letih 1918-1941. Ljubljana 2007 (dalje Godeša, Katoliški tabor in iskanje družbenega modela), str. 341-351.

³⁸ Pleterski, "Totalitarni duh", str. 88-89; isti, Pravica in moč za samoodločbo. V: Med Metternichom in Badinterjem. Študije, razgledi, preudarki iz petnajstletja po tretji odločitvi Slovencev. Ljubljana 2008, str. 594-595.

³⁹ Slovenec, 31. 1. 1941, Delo za vzgojo nove francoske mladine.

Epohalno delo je maršal izvršil tudi na polju kulture s tem, da je razgnal komunistični učiteljski sindikat, ki je v resnici bila organizacija največjih anarhistov. In kako je maršal Petain vse to dosegel? Samo s pomočjo svoje osebnosti, zakaj sicer ni imel za seboj ničesar razen simpatije poštenih ljudi. Niti ga ni podpirala kakšna stranka, niti kapital, pa tudi armada mu ni mogla biti v zaslombo, ker je bila poražena in raztepena ter popolnoma demoralizirana. In vendar je predsednik francoske republike že na prvo besedo starega maršala klonil glavo in odšel v globoki zavesti svoje ničnosti in nesposobnosti. Maršal je rešil narod pred zaničevanjem samega sebe in danes ga mladina ljubi kakor svojega očeta. Biti voditelj na razvalinah, to zahteva več, kakor korakati na čelu zmagovitih čet. Ko je potoval lansko leto po svoji Franciji, si je takoj pridobil vsa srca, ne da bi veliko govoril in obljubljal narodu nebesa. Pač pa je ljudem povedal, kaj so zagrešili in da morajo delati pokoro. Petain ni zapustil domovine in zato tudi njega domovina ni zapustila."⁴⁰

III.

Ideološka prilagoditev novemu redu ni bila pretirano težka,⁴¹ Korošec je v njej videl le nekatere tehnično-organizacijske ovire, ker je primanjkovalo usposobljenega osebja za uvedbo korporativnega sistema po nacističnem zgledu. Pravzaprav je v tistem času katoliški tabor še najbolj težilo vprašanje, koliko je v prihajajočem novem redu prostora za katoliško vero in politično delovanje na njenih temeljih, in to predvsem zaradi nacističnega odnosa do tega vprašanja v Nemčiji. To je bilo za katoliški tabor ključno vprašanje in merilo sprejemljivosti novega reda. Tako je bilo v Ljubljanskem škofijskem listu februarja 1941 zapisano: "Novi red" se napoveduje. V listih lahko berete, po radiu v vseh jezikih lahko slišite napovedi, da bo sad vojske, ki zdaj divja, novi red v vsej Evropi, da, na vsem svetu. Kakšen bo ta novi red še ne vemo. /.../ Nihče točnega odgovora na ta vprašanja ne da. Pač pa trdijo, da bo novi red gotovo boljši. /.../ Nam, vernim kristjanom, je izven vsakega dvoma jasno, da brez Boga ali celo proti Bogu nič boljše ne more biti na svetu, pač pa slabše, mnogo, mnogo slabše."⁴²

V tem kontekstu se je maršal Petain katoliškemu taboru na Slovenskem še bolj približal, zlasti po sporu, ki je nastal zaradi zamenjave Laval. V tem sporu se je katoliški tabor odkrito postavil na stran Petaina.

"Slovenec" je odločno zapisal: "Petain je v hudi zadregi že zaradi tega, ker pritiska nanj Laval, ki je gotovo oprt na močno silo, naj bi ga zopet sprejel v vlado, v kateri zahteva razen vodstva zunanje politike tudi vodilno mesto notranjepolitičnega kurza Francije. To pa bi pomenilo, naj se Petain popolnoma odpove svoji zamisli obnove Francije na podlagi krščanskega družboslovja in naj da svojo veliko avtoriteto na razpolago, da se uresniči reforma Francije na čisto drugi osnovi, ki je maršalu popolnoma tuja. Laval pa hoče ravno to. /.../ Kaj naj stori maršal Petain, da ne bi razpadla v dva dela Francija, da ne bi bila zopet potegnjena v vojni vihar vsaj indirektno /.../, da ne bi porušili vseh osnov njegovega dela za preporod Francije na podlagi njene katoliške tradicije? /.../ Morebiti se le posreči najti za

⁴⁰ Slovenec, 7. 2. 1941, Maršal Petain.

⁴¹ Godeša, Katoliški tabor in iskanje družbenega modela, str. 350.

⁴² Ljubljanski škofijski list, 5. 2. 1941, št. 1.

obe strani vsaj kolikor toliko zadovoljujoči sporazum in ostane državi na čelu mož, ki je edini sposoben, da Francijo ohrani in dvigne kot politični in kulturni činitelj, ki je Evropi potreben. Treba je vedeti, da maršala spoštuje in pravilno ceni tudi sodobna Nemčija, /.../ ki imenuje maršala Petaina "izbrano osebnost, ki v svoji skromnosti, nesebičnosti in plemenitosti, obenem pa svojo odločnosti res dokazuje svojo poklicanost od Boga".⁴³

Tendence v zunanjepolitični usmeritvi katoliškega tabora pa je nakazovalo odobravanje sklicevanja na "znamenito" srečanje Petaina s Hitlerjem, ki je postalo simbol za kolaboracijo z nacistično Nemčijo. Petain, za katerega je pisec članka v "Slovencu" menil, da ga "je treba občudovati zaradi poguma", je na njem izjavil, "da je pripravljen storiti vse, kar bi pospeševalo nujno potrebno sodelovanje med nemško državo in Francijo, da pa vztraja na nekaterih temeljnih točkah svojega preporoditvenega programa, ki je v zunanjepolitičnem pogledu ta, da Francija v sedanjem evropskem konfliktu sodeluje z Nemčijo kot popolnoma nevtralna država". V okviru takih pričakovanj v katoliškem taboru je "Slovenec" sklenil: "Zdaj je vse odvisno od maršala Petaina. Da želi odkrito in resno sodelovanje z Nemčijo in takega miru, ki bi v Evropi vsem državam zasigural dostojno mesto in z bodočo sporazumno politiko tudi gospodarski in kulturni preporod Evrope, o tem pač ni dvoma. Na drugi strani pa ni izlepa mogoče, da bi maršal Petain odstopil od svojega stališča, ki je to, da mora Francija ostati popolnoma izven vojaškega me-teža."⁴⁴

Vsekakor je vichyska francoska država na čelu z maršalom Petainom predstavljala v mnogih pogledih model, ki ga ne velja le poznati, temveč ga tudi posnemati in se po njem zgledovati. Petain je bil predstavljen kot zgleden primer, kako lahko v nastajajočem novem redu s prilagoditvijo najdejo svoje mesto tudi konservativni in avtoritarni katoliški krogi in se hkrati izognejo vojni, če le dovolj lojalno in iskreno sodelujejo z nacistično Nemčijo, kot naj bi to v znameniti izjavi iz Montoira obljubil Petain. Vse naštete Petainove "vrline" so dejansko zrcalile želje SLS v tistem času, ko se je odločalo o usodi Jugoslavije. Te pa so bile na mednarodnopolitičnem področju lojalno sodelovanje s silami osi in pristop k trojni zvezi, na notranjepolitičnem pa prilagoditev nacističnemu novemu redu z vzpostavitvijo konservativnega avtoritarnega režima na stanovski podlagi, ki bi ohranjal vpliv Cerkve in katoliške vere tudi v novih razmerah.

⁴³ Slovenec, 7. 2. 1941, Maršal Petain.

⁴⁴ Slovenec, 30. 1. 1941, Francija zopet v vrtincu.

Bojan Godeša

MARSHAL PÉTAİN, "DISSOLUTION OF THE WEST" AND THE NAZI NEW ORDER
IN THE EYES OF THE SLOVENE CATHOLIC CAMP IN THE PERIOD BEFORE THE ATTACK
OF THE AXIS POWERS ON YUGOSLAVIA

S u m m a r y

The leader of the Vichy French State, Marshal Henri Philippe Pétain, is considered the originator of wartime collaboration with the Nazi Germany, which he announced at the meeting with Hitler in the autumn of 1940, thus becoming a symbol of the wartime voluntary cooperation with the Axis Powers. Marshal Pétain sought collaboration with Germany, or, to put it more clearly, he tried to force Germany to accept the French collaboration in hope that he would mitigate the truce conditions and gradually change the conditions for the conclusion of the peace treaty, which would acknowledge an adequate role of France in the New Order, but at the same time collaboration would represent an opportunity for the realisation of Pétain's ideological ideas. Pétain's policy strived for the restoration and return to traditional values (religion, tradition, family), which represented a total deviation from the Third Republic (democratic parliamentary tradition, foreign policy tendencies).

All of this ensured a special place for Pétain and the Vichy French State in the eyes of the Catholic camp and provided an example and goal for the ranks of the SLS leadership with regard to the orientation of the Yugoslav politics after the capitulation of France.

The leader of SLS Dr. Anton Korošec strived for a close alliance with the Axis Powers as he was convinced that this was the only solution for Slovenia. The capitulation of France did not just involve its military defeat, but also had an exceptional symbolical meaning since France represented an incarnation of parliamentary liberal democratic system, which was exemplary after the World War I in the context of the Versailles arrangement of Europe. Therefore the "dissolution of the West", as the Catholic circles named the events in regard to the military defeat of France, gave them an opportunity to put forward their conservative and authoritative views on the organisation of society which seemed feasible in the context of the new European Order because of the points they had in common with Nazism and fascism.

The authoritarian right wing which controlled the majority of the Catholic camp understood the fall of France as a confirmation of their theses on the urgency of social changes. Therefore, in a certain way these circles within SLS perceived the defeat of France also as an ideological victory and confirmation of their own views. Thus the encouraged authoritarian right wing strengthened its activities and emphasised certain elements even more, taking the opportunity to settle the score with the otherwise weak democratic wing within the Catholic camp. All of this resulted in a significant strengthening of the authoritarian right wing within the Catholic camp.

Actually in that period the Slovenian Catholic camp was mostly concerned with the question of how much space would the New Order leave for the Catholic religion and political action on its basis, principally because of the Nazi attitude towards this question in Germany. This was the key issue for the Catholic camp and the criterion of acceptability of the New Order. In this regard Marshal Pétain got even closer to the Catholic camp, especially after the conflict stemming from Laval's replacement. In this conflict the Catholic camp openly took Pétain's side.

By all means the Vichy French State, led by Marshal Pétain, in many aspects represented a model which was not only good to know but also to imitate and follow as exemplary. Pétain was presented as a shining example of how the conservative Catholic circles could, by adapting themselves, find their place in the emerging New Order and simultaneously avoid the war in so far as they were loyal and honest enough in their cooperation with the Nazi Germany, as Pétain supposedly promised in his famous Montoire Statement. All of the indicated Pétain's "virtues" actually reflected the wishes of SLS in the period when the destiny of Yugoslavia was being decided on. In the international political field those wishes involved loyal cooperation with the Axis Powers and joining the Tripartite Pact, while in the internal political field they comprised of adjusting to the Nazi New Order by establishing a conservative authoritarian regime on the corporatist basis which would preserve the influence of the Church and the Catholic religion even in the new circumstances.

By digitalising the Slovene historical sources and literature and transferring their contents online, we want to provide the public an easier and more comprehensive access to data on this country's background

Sistory is an education and research portal of Slovene historiography. By transferring older and contemporary documented publications to a new media and technology, we sustain the relevancy of historical knowledge and discourse engendered in the form of scientific papers, articles, reviews, reports, collected and published secondary as well as primary sources and monographs.

The *Sistory* portal is aimed at the historiography in its entirety. A digitalised database of historiographic literature and sources means the formation of an information database with a wide content range. It is this very diversity in terms of content and chronology, along with public access, that is important, because it allows - both to researchers of various disciplines, as well as interested public - the retrieval of digitalised contents as well as their use in scientific studies and research. The digitalisation of Slovene historical literature and sources provides easier and more comprehensive accessibility to a wide variety of users. In this way, both professionals and laymen gain admittance to the historiography and knowledge of Slovenia's past.

In addition to promoting the findings of Slovene historiography, the *Sistory* portal also establishes a platform for international and interdisciplinary discussions by allowing local, national and international connections in the field of research and education. Furthermore, it is open to discussions on current events and news publications. Thus the portal is aimed at professionals, researchers, teachers, students, and those interested in the past. We plan to upgrade the pages with new links, additional contents, contributions, monographs and sources. The pages currently presented are still under construction. This is just the beginning. Thus anyone - researcher, professor, student or the curious - is welcome to participate, expand its contents, develop new ideas and give personal views on possible dilemmas. In this way we can preserve the documents and material relevant to Slovene history.